

DOI: 10.15330/ukrst.19.41-58

УДК 811.161.2'373.23

ДО ПИТАННЯ СЛОВ'ЯНСЬКОЇ АНТРОПОНІМІЇ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ОДНІЄЇ З ГРУП СОМАТИЧНОЇ ЛЕКСИКИ)

Василь ЯЦІЙ

*кандидат філологічних наук,
науковий співробітник відділу історії української мови та ономастики
Інституту української мови НАН України (Україна, Київ).*

E-mail: jatsiy@ukr.net

ORCID ID: 0000-0002-3691-2154

У пропонуваній науковій статті з'ясовано особливості реалізації однієї з груп соматичної лексики (зокрема брюхо, живіт, кендюх, пузо, пуп, тельбух, тереб, утроба та черево) в основі зафіксованих слов'янських антропонімів та здійснено лексико-семантичний аналіз цих особових назв відапелятивного походження. На матеріалі писемно засвідчених антропонімних дериватів встановлено як їх мотиваційні особливості, так і простежено всі наявні фонетичні й граматичні модифікації, а також словотвірні моделі, за якими утворилися похідні антропоніми. Завдяки різноаспектному проведеному дослідженню вдалося обґрунтувати відомі досі думки про те, що ономастика будь-якої території певною мірою пов'язана з мовними особливостями відповідного регіону.

***Ключові слова:** онім, антропонім, топонім, прізвище, апелятив, пропріація, прізвисько, онімізація, похідне утворення, дериват.*

Постановка наукової проблеми та її значення. Слов'янський антропонімікон вирізняється з-поміж іменників інших мов насамперед тим, що його склад формує величезна кількість найрізноманітніших тематичних груп та підгруп. Оскільки будь-яка особливість кожного індивіда (насамперед фізіологічна) часто-густо стає помітною, тому згодом вона виявляє себе і невдовзі стає його характерною домінантною рисою зовнішності впродовж усього життя людини. Зауважимо, що чи не найбільшу групу ономастикону тієї чи іншої мови становлять особові назви, мотивовані певними індивідуальними ознаками першонасіння. Водночас наголосимо, що дослідженню особливостей антропонімів та антропонімики (перш за все української) приділяло й продовжує нині приділяти увагу щораз більше коло українських ономастів: Р.Й. Керста, Ю.К. Редько, М.Л. Худаш, Р.І. Осташ, П.П. Чучка, М.О. Демчук, О.Д. Неділько, В.В. Німчук, Г.Л. Аркушин, Ф. Богдан, Н.Ю. Булава, Н.І. Головач, В.О. Горпинич, І.М. Железняк, В.Ю. Франчук, І.А. Корнієнко, С.Є. Панцьо, Л.Т. Масенко, Я.О. Пура, Г.Є. Бучко, І.Д. Скорук, С.М. Пахомова, В.П. Шульгач, І.Д. Фаріон, І.В. Єфименко, Л.О. Кравченко, С.О. Вербич, Л.Р. Осташ, Л.В. Ящук та ін.

Немає сумніву, що первісно особові назви, які характеризували людину-носія, містили інформацію про її світогляд, фізіологічні особливості тощо, а тому, як правило, у результаті ставали прізвиськами, які найчастіше були поширенішими й більш відомими суспільству, а ніж саме прізвище тієї чи іншої конкретної особи. За професійними спостереженнями

відомого українського ономаста Ю.К. Редька, «у створенні прізвиськ беруться до уваги найбільш типові ознаки людей, їх фізичне й моральне обличчя; для вираження цих ознак із лексичного складу мови вибираються найвлучніші слова» [26, 65]. Таким чином, із погляду семантики антропоніми такого типу доречно віднести до утворень, похідних від відапелятивних прізвиськ. У цьому випадку не можна не погодитися з думкою ще одного українського вченого Л.О. Кравченко, яка слушно зазначає, що «мотиваційні основи таких антропонімів у час формування й становлення прізвищ не належали до розряду традиційних онімів (у сучасному розумінні), а були взяті тільки зі сфери розмовної лексики» [цитовано за: 18, 27].

Оскільки людину переважно прозивали за її зовнішніми особливостями, то за **об'єкт** цих наукових студій ми взяли тематичну групу соматичної лексики, що лягла в основу слов'янського антропонімікону, як-от номени: *брюхо, живіт, кендюх, пузо, пуп, тельбух, терєб, утроба та черево*.

Предметом нашого дослідження стали мотиваційні зв'язки, лексико-семантичні особливості та словотвірна будова слов'янських антропонімів, мотивованих зазначеною групою соматичної лексики.

Мета пропонованої статті – лінгвістичний аналіз тих слов'янських прізвищ (особових назв), в основі яких зафіксована одна з груп соматичної лексики з морфологічного та лексико-семантичного погляду.

Виклад основного матеріалу. Нижче розглянемо запропоновану тематичну групу, яка відображена в основах слов'янської антропонімії:

Брюхо

Д.-рус. Князь Федор *Брюхъ* [42, 3, 34], разом із сучасними укр. *Брюх* – прізвище на Львівщині [9, 372], *Брух* – сучасне прізвище, зафіксоване в Івано-Франківській обл. [11, 25], рос. *Брюх, Брух* [6] і под. На нашу думку, з лінгвістичного погляду буде маловірогідним розгляд антропоніма *Брух* як германізму від *Bruch* із семантичним значенням 'перелом, щілина', 'багно, грузьке місце'. Докладніше про це див.: [28, 1, 103]. Швидше за все, зазначене прізвище мотивоване апелятивом *брюхо*, пор., наприклад: укр. *бру́хо, бру́х* 'брюхо, живіт' [33, 1, 100, 102], ст.-укр. *брухо* 'живіт', 'шлунок', 'середина, нутроці', блр. *бру́ха* 'брюхо', рос. (просторіч.) *брюхо* 'живіт', діал. (в'ятськ.) *бру́хо, бру́хо* 'брюхо', *брюхо* 'живіт вагітної жінки; вагітність', мн. 'внутрішні органи тварини, людини' та ін. < псл. **br'uxo* / **br'uxъ* [42, 3, 34].

Укр. *Бру́ха*¹ – прізвище [28, 1, 103], пол. *Brucha* [44, I, 502]. Похідне утворення в парадигматичній словоформі від ОН *Брух* ~ загальною назвою *брух(-о)* [див. вище].

Укр. *Брухаль* – сучасне прізвище в Івано-Франківській обл. [3, 132], сюди ж віднесемо аналогічні рос. *Брухаль* [6], пол. *Bruchal* [44, I, 502]. Ономаст Ю.К. Редько схильний був пояснювати розглядуваний антропонім як похідне утворення від апелятива *брюхо* із первісним значенням

¹ Місце наголосу в антропонімах подано за першоджерелом, у якому засвідчена та чи інша розглядувана особова назва.

‘брухатий’ (= ‘череватий’). Докладніше про це див.: [28, 1, 103] ~ загальною назвою *брух(-о)*, оформленою суфіксом *-ал’*.

Укр. *Брюхань* [28, 1, 104]. Дериват із суфіксом *-ан’* від антропоніма *Брух(-о)* ~ апелятивом *брюх(-о)*.

Рос. *Брухарь* – сучасне прізвище [6] < ОН *Брух(-о)* + суфікс *-арь* ~ апелятивом *брух(-о)*.

Пол. *Bruchasz* [44, I, 502] < ОН < *Брух(-о)* + формант *-asz* (= укр. *-ач*) ~ апелятивом *брюх(-о)*.

Укр. *Брухевич* – прізвище, зафіксоване в Закарпатській обл. [41, 92]. Антропонім мотивований ОН *Брух* + патронімний суфікс *-евич* ~ апелятивом *брух(-о)*.

Рос. *Брюхин* [6] < парадигматичної особової назви **Брюха* + суфікс належності *-ин* < *Брух(-о)* ~ апелятивом *брюх(-о)*.

Рос. *Брюхов* – сучасне прізвище [6] < ОН *Брюхо* + суфікс належності *-ов* ~ апелятивом *брюх(-о)*.

Укр. *Брухлій* [31, 268], сюди ж додамо рос. *Брухлей* [6], пол. *Bruchlej* [44, I, 502]. Похідне утворення від антропоніма **Брухло*, оформленого аугментативним формантом *-ій / -ей* < ОН *Брух(-о)* ~ апелятивом *брух(-о)*.

Укр. *Брухно* [25, 422], рос. *Брухно, Брюхно* [6] – сучасні прізвища. Суфіксальний дериват на *-но* від особової назви *Бру(ю)х(-о)* ~ апелятивом *бру(ю)х(-о)*.

Укр. *Бруховець* [28, 1, 104], рос. *Бруховец* [6]. Ю.К. Редько схильний був розглядати антропонім *Бруховець* як похідне утворення на *-ець* від ойконімів *Брухи, Бруховиця* (у Львівськ. обл.) або ж *Бруховичі* (у Волинськ. обл.) [28, 1, 104]. Вважаємо, що аналізовану особову назву з погляду словотворення можна тлумачити неоднозначно: по-перше, це може бути суфіксальний дериват на *-ець* від ОН **Бру(ю)хов* буквально ‘син *Бру(ю)хова*’; по-друге, очевидне й утворення на *-ець* від ойконіма **Бру(ю)хове (-ов-а, -ов-ий)*.

Укр. *Брухович* – прізвище на Закарпатті та Волині [41, 92; 10, 45], рос. *Брухович* [6] < **Брюхов* + патронімний суфікс *-ич* < *Брух(-о)* ~ апелятивом *брюх(-о)*.

Укр. *Бруханський* [28, 1, 103–104], рос. *Бруханский, Брюханский* [6] – сучасні прізвища. Лінгвістично сумнівне, на наш погляд, виведення особової назви *Бруханський* від найменування населеного пункту *Бруховиця*, що засвідчене у Львівській обл. [28, 1, с. 103]. Оскільки у зазначеній особовій назві можна чітко виокремити відтопонімний формант *-ськ-ий*, то, в такому разі, антропонім *Бруханський* доцільніше буде розглядати як онімний дериват, утворений від потенційних топонімів **Бру(ю)хани, *Бру(ю)ханець* чи **Бру(ю)ханка(-и)*.

Укр. *Бруханиць* (: «далем *Бруханицьчу*, що ездил <...> купувати»), 1612–1695 рр. – прізвище [1, I/11, 356]. Розглядувану особову назву *Бруханиць* кваліфікуємо як патронімну форму на *-ич* від потенційних антропонімів **Бруханиця, *Бруханиць* або **Бруханко*, пор., зокрема, похідне прізвище рос. *Бруханков* [6].

Рос. *Брухневич, Брюхневич* – сучасні прізвища [6] < ОН *Бру(ю)хнев* [див. нижче] + суфікс *-ич* < *Бру(ю)хно* < *Бру(ю)х(-о)* ~ апелятивом *бру(ю)х(-о)*.

Рос. *Брюхнин* – прізвище [6] < ОН *Брюхна + суфікс посесивності *-ин* < *Брюх(-о)* ~ апелятивом *брюх(-о)*.

Рос. *Брухнов, Брюхнов* [6] < *Бру(ю)хно* + суфікс належності *-ов* < *Бру(ю)х(-о)* ~ апелятивом *бру(ю)х(-о)*.

Блр. *Брюханоў* – сучасне прізвище [22, 136], разом із рос. *Брюханов* [6] < *Брюхан + суфікс посесивності *-оў / -ов* < *Брюх(-о)* ~ апелятивом *брюх(-о)*.

Укр. *Брухівський* [28, 1, 104], рос. *Бруховский, Брюховский* [6], пол. *Bruchowski* [44, I, 503]. З теоретичного погляду важко припустити утворення антропоніма *Бру(ю)хівс(ь)кий* від відповідних ойконімів *Брухи, Бруховиця* Львівської обл. чи *Бруховичі* Волинської обл., оформлених суфіксом *-ськ-ий* [28, 1, 104]. Вірогідніше, це відтопонімне утворення на *-ськ-ий* від імовірних топонімів **Бру(ю)хове* (*-ов-а, -ов-ий*) чи **Бру(ю)хівка*.

Укр. *Брюхánда* – сучасне прізвище [28, 1, 104]. Погоджуємося з версією вченого Ю.К. Редька про те, що це суфіксальне утворення на *-д-а* від прізвиська *Брюхан. Докладніше див.: [28, 1, 104] < *Брюх(-о)* ~ апелятивом *брюх(-о)*.

Рос. *Брюханцев* [6] < ОН *Брюханец + суфікс належності *-ев* < *Брюхан < *Брюх(-о)* ~ апелятивом *брюх(-о)*.

Рос. *Брюхатов* – сучасне прізвище [6] < ОН **Брюхат(-ый)* + суфікс *-ов* ~ прикметником *брюхатый*.

Рос. *Брюхачев* [6] < ОН *Брюхач + суфікс посесивності *-ев* < *Брюх(-о)* ~ апелятивом *брюх(-о)*.

Укр. *Брюховéцький* – сучасне прізвище [28, 1, 104], сюди ж додамо рос. *Брюховецкий* [6]. Відтопонімне утворення на *-цьк-ий / -цк-ий* від імовірного ойконіма *Брюхов (*-а, -е*) чи *Брюховець.

Рос. *Брюшин* [6] < ОН **Брюх(ш)а* + суфікс належності *-ин* < *Брюх(-о)* ~ апелятивом *брюх(-о)*.

Рос. *Брюшинин* – сучасне прізвище [6] < ОН *Брюшина + суфікс посесивності *-ин* ~ апелятивом *брюшина*.

Укр. *Брюшко < назви поселення *Брюшків* у Ровенській обл., разом із рос. *Брюшко* [6]. Похідне утворення на *-к-о* від ОН *Брюх(-о)* ~ загальною назвою *брюх(-о)*.

Рос. *Брюшков* – сучасне прізвище [6] < ОН *Брюшко* + суфікс посесивності *-ов* < *Брюх(-о)* ~ апелятивом *брюх(-о)*.

Укр. *Болібру́х* – прізвище в с. Миколаїв Радехівського р-ну Львівської обл. [запис наш], разом із рос. *Болибрух* [6]. Пояснюючи композитний антропонім *Болибрух*, Ю.К. Редько розглядав його як лексико-семантичне утворення від апелятива *болибрух* або *болібрух* (назва рослини) [28, 1, 85]. На нашу думку, для аналізованої особової назви очевидніша лексикалізація й онімізація дієслова *боліти* ‘хворіти’, ‘тужити, сумувати’ [33, 1, 84] та іменника *брух(-о)*.

Укр. *Валібру́х* [28, 1, 125]. Існує думка про неясність походження аналізованого композитного антропоніма, хоча й водночас припускають перекручення з пол. *Volibrzuch* [28, 1, 125]. Можливо, ця особова назва утворена в результаті лексикалізації й онімізації дієслова *валіти* ‘валити, звалювати’, ‘іти вперед; рухатися масою’ [33, 1, 124] та іменника *брух(-о)*. Пор. ще структурно-семантичний аналог укр. *Валі́гура* – прізвище [28, 1, 125].

Укр. *Жовтобрюх* – композитне прізвище в м. Києві [запис наш], а також рос. *Желтобрюх*, (похідне на *-ов*) *Желтобрюхов*, *Жовтобрух* [6], пол. *Żółto brzuch* [44, X, 595]. Ю.К. Редько вважав, що розгядуване прізвище утворене семантичним способом від апелятива *жовтобрюх*, яке має два значення: ‘назва змії’ та ‘назва птаха’ [28, 1, 365]. Таку версію вважаємо сумнівною тому, що для цього антропоніма лінгвістично вірогідніший результат лексикалізації й онімізації прикметника *жовтий* ‘який має забарвлення одного з кольорів спектра <...>’, ‘зблідлий, змарнілий, із жовтим відтінком; худий’, ‘засохлий, вигорілий, зів’ялий’ [34, II, 540] та іменника *бру(ю)х(-о)*. Для підтвердження сказаного вважаємо доречним навести аналогічні антропонімі паралелі, пор., наприклад: *Жовтоніг* (парадигматичний варіант – *Жовтонога*), *Жовтоштан*; до цієї ж моделі назвотворення можна додати ще прізвища *Синьогуб*, *Чорнобров*, *Чорногуз* і багато под. [28, 1, 365; 2, 9551172, 1173].

Рос. *Кособрюхов* – сучасне прізвище в Андреапольському р-ні Тверської обл. Росії [35; 6]. Антропонім утворений у результаті лексикалізації й онімізації дієслова *кóсий* ‘зроблений, прикріплений, вирізаний і т. ін. криво; скривлений, перекошений’, ‘який проходить, (лежить) не посередині, а збоку’, ‘який виражає неприязнь, ворожість (про очі, погляд і т. ін.)’ [34, IV, 304 – 305] та іменника *брюх(-о)* [див.]. У такому разі прізвище *Кособрюхов* ставимо в один ряд із спорідненими особовими назвами типу укр. *Косогляд*, *Косолап*, *Косонога*; рос. *Кособоков*, *Косогляд*, *Косолюб (> *Косолобов*), *Косопал (> *Косопалов*) і под. [28, 1, 520, 521; 6].

Укр. (закарп.) *Ламбрух* [41, 326]. Композитний дериват, утворений у результаті лексикалізації та онімізації дієприкметника *ламаний* ‘ламаний, переломлений’ [33, 2, 342], ‘який поламали, зіпсували’, ‘зігнутий під кутом’, ‘про того або те, що нічого не вартий (варте), нікуди не годиться’ [34, IV, 440] та іменника *брух(-о)*.

Укр. (закарп.) *Телибрух* – сучасне прізвище [41, 547]. Складна особова назва, похідна від дієслова *телітисся* ‘телитися’ (хоча, можливе й *стеліти* ‘стелити’) [33, 4, 202, 252] та іменника *брух(-о)*.

Живіт

Укр. *Живот* – сучасне прізвище емігранта в США [43, 165], пол. *Żywot* [44, X, 619]. Лексико-семантичне утворення від апелятива *живіт*, пор., наприклад, укр. *живіт* ‘частина тіла людини і тварини, в якій містяться шлунок, кишечник, печінка і т. ін.’ [34, II, 525; 33, 1, 481–482].

Пол. *Żywotek* [44, X, 619] < ОН *Żywot* + суфікс *-ek* ~ апелятивом *живіт* [див. вище].

Рос. *Животенко* – прізвище [6] < ОН *Живот* + патронімічний суфікс *-енк-о* буквально ‘син *Живота*’ ~ апелятивом *живіт*.

Рос. *Животов* [8, 338]. Вторинне утворення з формантом посесивності *-ов* від ОН *Живот* ~ апелятивом *живіт*.

Рос. *Животин* – сучасне прізвище [6] < парадигматичного ОН *Живота* + суфікс належності *-ин* < *Живот* ~ апелятивом *живіт*.

Укр. *Животко* – прізвище емігранта в США [43, 165], пол. *Żywotko* [44, X, 619]. Суфіксальний дериват із формантом *-к-о* від загальної назви *живіт* (те саме, що й *животок*).

Рос. *Животков* [6] < ОН *Животко* + суфікс належності *-ов* < *Живот* ~ апелятивом *живіт*.

Рос. *Животнев* – сучасне прізвище [6] < ОН *Животень + суфікс присвійності *-ев* < *Живот* ~ апелятивом *живіт*.

Рос. *Животиков* [6] < ОН *Животик + суфікс належності *-ов* < *Живот* ~ апелятивом *живіт*.

Рос. *Животарев* – сучасне прізвище [6] < ОН *Животар + суфікс *-ев* < *Живот* ~ апелятивом *живіт*.

Рос. *Животкевич* – прізвище [6], пол. *Żywotkiewicz* [44, X, 619] < ОН *Животкев + патронімний суфікс *-ич* < *Животко* < *Живот* ~ апелятивом *живіт*.

Рос. *Животников* [6] < ОН *Животник + суфікс належності *-ов* < *Животень < *Живот* ~ апелятивом *живіт*.

Укр. *Животівський* [28, 1, 360]. Відтопонімне похідне з суфіксом *-ськ-ий* від потенційних ойконімів *Животи, *Животове (*-ов-а*, *-ов-ий*), *Животовець чи *Животівка*, пор., наприклад, *Животівка* – назва села на Вінниччині.

Укр. *Животченко* [28, 1, 360], рос. *Животченко* [6] – сучасні прізвища. Утворення на *-енк-о* від ОН *Животець або *Животко* ‘син *Животця* або *Животка*’ [див. вище].

Кендюх

Рос. *Кендюх* [6], пол. *Kindziuk* [44, IV, 617]. Лексико-семантичне утворення від апелятива укр. *кэндюх* ‘про вайлувату людину’ [34, IV, 140], пор. також споріднені номени, як-от: блр. *кіндзюк* розм. ‘шлунок’, рос. *кэндюк* ‘живіт; шлунок’, *кэндюх* ‘т. с.’, пол. *kindziuk* ‘свинячий шлунок’ та ін., які, на думку укладачів «Етимологічного словника української мови», є запозиченням з турецької мови. Докладніше див: [4, 2, 423].

Блр. *Кендюшенко* – сучасне прізвище в с. Токарі Сумського р-ну Сумської обл. [23, 17] < ОН *Кендюх*, оформленої патронімним суфіксом *-енк-о* буквально ‘син *Кендюха*’ ~ апелятивом *кендюх* [див. вище].

Пузо

Рос. *Пузо* – прізвище [6], пол. *Puzo* [44, VII, 629]. Антропонім мотивований апелятивом укр. *пузо* ‘брюхо, пузо’ [33, 3, 498], ‘великий, товстий живіт’, ‘живіт взагалі’ [34, VIII, 386], рос. *пузо*, блр. *пуза* ‘т. с.’ < посл. *puzo [4, 4, 629] та ін.

Укр. (закарп.) *Пуза* [41, 471], рос. *Пуза* [6], пол. *Puza* [44, VII, 628] – сучасні прізвища. Особові назви кваліфікуємо як парадигматичні варіанти від антропоніма *Пузо* ~ апелятивом *пузо*.

Укр. *Пузан* [28, 2, 869], рос. *Пузан*, (споріднене) *Пузань* [6], пол. *Puzan* [44, VII, 628]. Погоджуємося з Ю.К. Редьком стосовно того, що це лексико-семантичне утворення від апелятива *пузан* ‘товстий чоловік’ [28, 2, 869]. Водночас вважаємо за необхідне додати аналогічні апелятиви укр. *пузань*, *пузан* ‘чоловік з великим животом; товстий чоловік’, ‘вгодована дитина’ [34, VIII, 385 – 386], *пузан(ь)* ‘пузань’ [4, 4, 629].

Укр. Данило *Пузенко*, 1649 р. – особова назва, засвідчена в складі Прилуцького полку Горплонської сотні [29, 456]. Дериват із суфіксом *-енк-о* від ОН *Пузо* буквально ‘син *Пуза*’ ~ апелятивом *пузо* [див. вище].

Пол. *Ruzak* [44, VII, 628]. Дериват від антропоніма *Ruzo*, оформленого суфіксом *-ak* ~ апелятивом *пузо*.

Укр. *Пу́зач* – сучасне прізвище [28, 2, 869], пол. *Ruzacz* [44, VII, 628]. Суфіксальне утворення на *-ач* від ОН *Пузо* ~ апелятивом *пузо*.

Укр. *Пу́зик* [28, 2, 869], додамо ще блр. *Пузік* [22, 521], пол. *Ruzic*, *Ruzik* [44, VII, 629]. Похідне утворення на *-ик* від ОН *Пузо* ~ апелятивом *пузо*.

Укр. *Пузина* Григорій, 1632 р. [1, I/7, 585], пол. *Ruzyna* [44, VII, 630]. Дериват із суфіксом належності *-ин-а* від ОН *Пузо* ~ апелятивом *пузо*.

Укр. *Пузі́й* – сучасне прізвище [14, 989], пол. *Ruzej* [44, VII, 629]. В основі зазначеної особової назви – апелятив *пузі́й* ‘пузань’ [4, 4, 629].

Рос. *Пузь* [2, 195], пол. *Ruź* [44, VII, 630]. Антропонім кваліфікуємо як дериват, співвідносний із ОН *Пузо* ~ апелятивом *пузо*.

Укр. *Пузюк* – прізвище в Ровенській обл. [15, 127], пол. *Ruziuk*, *Ruzik* [44, VII, 629, 630]. Похідне від ОН *Пузь* + формант *-’ук* ‘син *Пузя*’ [див. вище] ~ апелятивом *пузо*.

Укр. (закарп.) *Пузя́к* – сучасне прізвище [41, 471], пол. *Ruziak* [44, VII, 629]. Назва мотивована ОН *Пузь* + суфікс *-’ак* / *-ak* буквально ‘син *Пузя*’ [див.] ~ апелятивом *пузо*.

Рос. *Пузаков* [6] < ОН **Пузак* + суфікс належності *-ов* < ОН *Пузо* ~ апелятивом *пузо*.

Рос. *Пузанев*, (споріднене) *Пузанов* – сучасні прізвища [6], пол. *Ruzanow* [44, VII, 628] < ОН *Пузан* + суфікси посесивності *-ев* / *-ов* / *-ow* ~ апелятивом *пузан* [див.].

Укр. *Пузанько́* [28, 2, 869]. Похідне утворення на *-к-о* від ОН *Пузан* / **Пузань* ~ апелятивами *пуза́нь*, *пуза́н*.

Рос. *Пузанков* – сучасне прізвище [6] < ОН **Пузанко* (**Пузанок*) < *Пузан* ~ апелятивом *пузан*.

Укр. *Пузинець* – сучасне прізвище на Закарпатті [41, 471]. Розглядувана особова назва мотивована антропонімом *Пузин(-а)* + суфікс *-ець* буквально ‘син *Пузини*’ < від ОН *Пузо* ~ апелятивом *пузо*.

Укр. (закарп.) *Пузиня́к* [41, 471], пол. *Ruzuniak* [44, VII, 630]. Антропонім кваліфікуємо як похідний дериват від ОН *Пузин(-а)* + суфікс *-’ак* < від ОН *Пузо* ~ апелятивом *пузо*.

Укр. *Пузир* – прізвище в с. Вузлове Радеківського р-ну Львівської обл. [36, 87], пол. *Ruzur* [44, VII, 630]. Лексико-семантичне утворення від апелятива *пузир*, пор., наприклад, укр. *пузі́р* ‘пузир’ [33, 3, 498], діал. *пузе́р* ‘сечовий міхур’, рос. *пузы́рь*, блр. *пузы́р* ‘бульбашка на воді’ < псл. **ruzury* [4, 4, 628], за умови, як слушно зауважують укладачі «Етимологічного словника української мови», що номен *пузир* пов’язаний (похідний) із апелятивом *пузо*.

Укр. *Пузирей* [19, 16]. Антропонім мотивований ОН *Пузир* + суфікс *-ей*. Щодо словотвірної онімної моделі пор. ще *Маслей*, *Смолей*, *Шкурей*, *Шкурлей* та ін. [28, 1, 661; 2, 982, 1211].

Рос. *Пузаренко* – сучасне прізвище [6] < ОН **Пузар* + патронімний суфікс *-енк-о* буквально ‘син *Пузара*’ ~ апелятивом **пузар*.

Укр. *Пузиренко* [32, 120], сюди ж додамо блр. *Пузырэнка* [22, 525]. Антропонім похідний від ОН *Пузир*, оформленої суфіксом *-енк-о* ‘син *Пузира*’ [див. вище] ~ апелятивом *пузир*.

Рос. *Пузатко* – сучасне прізвище [6] < ОН **Пузат(-ий)* + суфікс *-к-о* ~ прикметником *пузатий*.

Рос. *Пузанцов* [6] < ОН **Пузанец* + формант належності *-ов* < *Пузан* ~ апелятивом *пузан*.

Рос. *Пузанский* [6], пол. *Puzańska*, жін. [44, VII, 628] – сучасні прізвища. Похідне утворення з відтопонімним формантом *-ск-ий* від очевидних топонімів **Пузанка(-и)*, **Пузаны* чи **Пузанец*.

Рос. *Пузанчиков* [6] < ОН **Пузанчик* + суфікс присвійності *-ов* < ОН **Пузанко* (**Пузанок*) < *Пузан* ~ апелятивом *пузан*.

Укр. *Пузарівський* – сучасне прізвище [28, 2, 869]. Погоджуємося з думками Ю.К. Редька про те, що антропонім *Пузарівський* – очевидний фонетично видозмінений відтопонімний дериват на *-ськ-ий* від ойконіма **Пузирова* (*-ов-е*, *-ов-ий*) чи **Пузирівка*.

Укр. (закарп.) *Пузякулич* [41, 471]. Дериват від антропоніма **Пузякул(-а)* + патронімний суфікс *-ич* < *Пузяк* < *Пузо* ~ апелятивом *пузо*.

Укр. *Драгопуз* – сучасне прізвище в Києві [запис наш]. Композитний дериват, утворений у результаті лексикалізації та онімізації прикметника *дорогий* ‘який коштує великі гроші; протилежне дешевий’, ‘який високо ціниться, оберігається, яким дорожать’ [34, II, 379] та іменника *пузо*. Стосовно аналогічних антропонімних паралелей пор. ще, наприклад: *Драгарук*, *Драгобрат*, *Драгогост*, *Драгожит* і под. – сучасні прізвища.

Укр. *Карануз* [28, 1, 438], рос. *Карануз* [6]. Цілко могоджуємося з поясненнями Ю.К. Редька про те, що це лексико-семантичне утворення від апелятива *карануз* ‘товстенький хлопчик, людина, невелика на зріст, чоловічок’. Більше про це див.: [28, 1, 438].

Укр. *Трипуз* – сучасне прізвище [27, 219]. Складне композитне утворення, до складу якого входить числівник *три* та іменник *пузо*. Таким чином, антропонім (первісно, швидше за все, це було прізвисько) можна впевнено тлумачити так: **’особа, в якій утворюється три пуза або ж із великим животом, що може вмістити менших три’*. Для підтвердження сказаного, на наш погляд, варто додати структурні винятково промовисті антропонімні аналоги, зокрема такі, як: *Тригорло* (разом із варіантом – *Тригорлов*), *Трипупенко* [див. нижче], *Тригуб* (з варіантами – *Тригубенко*, *Тригубка*, *Тригубов*, *Тригубович*), *Тризубов* (< **Тризуб*), *Тримуд*, *Тринога*, *Трипалюк* (< **Трипал*) тощо.

Пуп

Укр. (закарп.) *Пуп* – сучасне прізвище [41, 473], пол. *Pup* [44, VII, 618]. Лексико-семантичне утворення від апелятива *пуп*, пор., наприклад: д.-руськ. *пупъ* ‘пуп; шлунок свійської птиці’ [4, 4, 635], укр. *пуп* ‘пуп, пупок’ [33, 3, 499], у словосполученні *пуп землі* ‘про людину, яка вважає себе центром усього, найважливішою серед усіх’ [34, VIII, 390], блр., рос., *пуп* ‘пуп; шлунок свійської птиці’, в.-луж., н.-луж. *pup* ‘пуп; пуп’янок; горб’ і под. < псл. **pupъ* [4, 4, 635].

Укр. *Пуна* [28, 2, 871], рос. *Пуна* [6], пол. *Puna* [44, VII, 618]. Антропоніми розглядаємо як парадигматичний варіант від особової назви *Пуп* ~ апелятивом *пуп* [див. вище].

Рос. *Пупач* – сучасне прізвище [6], пол. *Puacz* [44, VII, 618] < ОН *Пуп* + суфікс *-ач* ~ апелятивом *пуп*.

Рос. *Пупей*, *Пупий* [6] < ОН *Пуп* + форманти *-ей* / *-ий* ~ апелятивом *пуп*.

Рос. *Пупек* – сучасне прізвище [6], пол. *Pupesk*, *Puprek* [44, VII, 619]. Антропонім мотивований апелятивом *пупек* (= рос. *пупок*, укр. *пупик*) ‘зменш. до *пуп*’, пор. також. пол. *puprek* ‘пуп; шлунок свійської птиці’, чеськ. *puprek*, словц. *puprok* ‘пуп; пуп’янок; горб’ і под. [4, 4, 635].

Рос. *Пупель* [6], пол. *Pupel* [44, VII, 619] < ОН *Пуп* + формант *-ель* ~ апелятивом *пуп*.

Укр. *Пупець* (‘хлопець із багатодітної сім’ї’) – сучасне прізвище в с. Миколаїв Радехівського р-ну Львівської обл. [запис наш]. Антропонім *Пупець* мотивований апелятивом укр. *пупець* ‘зменш. від *пуп*’, ‘пуповина’, ‘пупок, пташиний шлунок’ [33, 3, 499; 34, VIII, 390], що для аналізованого прізвища може мати значення *‘маленький хлопчик’.

Укр. (закарп.) *Пупин* [41, 473], а також рос. *Пупин* [6]. Похідне утворення з суфіксом посесивності *-ин* від ОН *Пуп(-а)* < *Пуп* ~ апелятивом *пуп*.

Укр. (закарп.) *Пупко* [41, 473], разом із спорідненим рос. *Пупка*, *Пупко* [6] – сучасні прізвища. Похідна назва на *-к-о* від антропоніма *Пуп* ~ апелятивом *пуп*.

Рос. *Пупов* [6] < ОН *Пуп* + суфікс посесивності *-ов* ~ апелятивом *пуп*.

Укр. (закарп.) *Пупош* – сучасне прізвище [41, 473]. Утворення з суфіксом *-ош* від ОН *Пуп* ~ апелятивом *пуп*.

Рос. *Пупейко* [6] < ОН *Пупей* [див. вище] + формант *-к-о* < *Пуп* ~ апелятивом *пуп*.

Рос. *Пупелин* – сучасне прізвище [6] < ОН **Пупела(-о)* + суфікс належності *-ин* < *Пуп* ~ апелятивом *пуп*.

Рос. *Пупелис* [6] < ОН **Пупела(-о)* + формант *-ис* < *Пуп* ~ апелятивом *пуп*.

Рос. *Пупенко* – сучасне прізвище [6] < ОН *Пуп* + патронічний суфікс *-енк-о* буквально ‘син *Пуна*’ ~ апелятивом *пуп*.

Рос. *Пупанина*, жін. [6] < ОН *Пупан + суфікс належності *-ин-а* < ОН *Пуп* ~ апелятивом *пуп*.

Рос. *Пупанов* – сучасне прізвище [6] < ОН *Пупан + суфікс посесивності *-ов* < ОН *Пуп* ~ апелятивом *пуп*.

Рос. *Пупенков* [6] < ОН *Пупенко* [див. вище] + формант належності *-ов* < *Пуп* ~ апелятивом *пуп*.

Рос. *Пупиков* – сучасне прізвище [6] < ОН *Пупик (пор., наприклад, споріднене рос. *Пупек*; див. вище) + суфікс посесивності *-ов* < ОН *Пуп* ~ апелятивом *пуп*.

Рос. *Пупкин* [6] < ОН *Пупка* / *Пупок + суфікс належності *-ин* < ОН *Пуп* ~ апелятивом *пуп*.

Рос. *Пупкевич* – сучасне прізвище [6] < ОН *Пупкев + патронімний формант *-ич* < *Пупко* (*Пупок, пор., наприклад, рос. *Пупек*) < ОН *Пуп* ~ апелятивом *пуп*.

Рос. *Пупков* [6] < ОН *Пупко* + суфікс присвійності *-ов* < ОН *Пуп* ~ апелятивом *пуп*.

Рос. *Пупенчиков* – сучасне прізвище [6] < ОН *Пупенчик + формант належності *-ов* < *Пупенко* [див. вище] (*Пупенец) < *Пуп* ~ апелятивом *пуп*.

Укр. (закарп.) *Пушинович* – прізвище [41, 473]. Патронім на *-ич* від ОН *Пушинов < *Пушин* < *Пуна* < *Пуп* ~ апелятивом *пуп*.

Укр. *Галапуп* [28, 1, 184], разом із закарп. *Голопуп* [41, 151] – сучасні прізвища. Учений Ю.К. Редько схильний був пояснювати антропонім *Галапуп* як лексико-семантичне утворення від апелятива *галапуп* – видозміненої форми до *голопуп* ‘назва неопереної пташки, також дитини’. Про це докладніше див.: [28, 1, 184]. Частково погоджуємося з такою мотивацією, однак вважаємо, що для нашого випадку з лінгвістичного погляду вірогідніший зв’язок саме з назвою дитини аніж пташки. Щодо цього апелятива, то він утворений за допомогою прикметника *голий* ‘про людину: оголений, нагий, голий’, ‘про предмети: позбавлений звичайної поверхні, не покритий, не зайнятий нічим, оголений’, ‘бідний, голий’ і под. [33, 1, 300] та іменника *пуп*.

Укр. *Золотопуп* [28, 1, 404]. Очевидна лексикалізація й онімізація прикметника *золотий* ‘золотий’, ‘кольору золота; золотистий’ [33, 2, 178] та слова *пуп*.

Укр. *Ивань Трипупенко*, 1649 р. – назва реєстрового козака, засвідченого в списках Горлюнської сотні Прилуцького полку [29, 457]. Антропонім розглядаємо як похідне утворення з патронімним суфіксом *-енк-о* / *-енк-о* від вихідної назви *Трипуп (буквально ‘син *Трипуна*’), до складу якої входить числівник *три* та апелятив *пуп*. Щодо споріднених антропонімів пор. *Трипуп* [див. вище].

Тельбух

Укр. *ониско Телбух*, 1649 р. – антропонімоформула, засвідчена у складі козацького реєстру Горлюнської сотні Прилуцького полку [29, 306]. Лексико-семантичне утворення від апелятива *тельбух*. Щодо цього пор. укр. *тэльбух* (частіше *тельбухи*) ‘нутроці черевної порожнини’ [33, 4, 253]. Водночас мотивацію антропоніма *Телбух* переконливіше підтверджує прикметник укр. *тельбухатий* ‘який має великий шлунок і кишки’ [33, 4, 253], буквально *‘людина з великим животом’.

Рос. *Тельбухов*, (фонетично видозмінене) *Тельбуков* – сучасні прізвища [6] < ОН *Тельбух* + суфікс посесивності *-ов* ~ апелятивом *тельбух*.

Тереб

Рос. *Тере[б]* – сучасне прізвище, зафіксоване у Вєсьєгонському та Бежецькому р-нах Тверської обл. Росії [35]. Зазначений антропонім пояснюємо як дериват, мотивований апелятивом укр. *тэреб* ‘череву, пузо’ [5, 2, 958]. Останній, у свою чергу, генетично пов’язаний із дієсловом *теребіти*, одне зі значень якого – ‘їсти жадібно, багато чого-небудь; взагалі їсти’, ‘поїдаючи, нищити’, ‘охоплювати цілком, не давати спокою (про

почуття і т. ін.)', 'пронизливо, жадібно або зі злістю дивитись на когонебудь' [34, X, 84; II, 522].

Блр. *Теребило* [22, 281]. Антропонім розглядаємо у його генетичному зв'язку з апелятивом *теребило, пор. ще споріднений номен укр. *теребілка* 'прилад, яким тереблять кукурудзу, квасолію' [4, 5, 549].

Укр. *Теребій* – сучасне прізвище [13, 355]. Лексико-семантичне утворення від ідентичного апелятива укр. *теребій* 'ненажера' [34, X, 84].

Болг. *Трѣбка*, *Трѣбо* [7, 223] < *Треб* / *Тереб* + суфікс -к(-а, -о) ~ апелятивом *тереб*.

Укр. *Теребус* [10, 38], разом із укр. *Теребуш* [21, 416]. Швидше за все, зазначений антропонім співвідносний із апелятивом укр. діал. (зх.-волинськ.) *теребуха* 'людина, яка любить поїсти' [запис наш].

Укр. *Трѣбух* [28, 2, 1066], сюди ж додамо споріднені антропоніми деривати укр. *Трибух* [28, 2, 1067; 12, 1, 1044 – 1045], *Трибуш* [16, 340], *Трѣбуха* [12, 1, 623], рос. *Теребухин* [35], *Трѣбухіна*, жін. [38, 85] і под. Цілком погоджуємося з думками вченого-ономаста Ю.К. Редька, який розглядав антропонім *Трѣбух* як лексико-семантичне утворення від апелятива укр. діал. *требух* (= 'тельбух, нутроші') [28, 2, 1066].

Рос. *Теребилов* – сучасне прізвище в Бежецькому р-ні Тверської обл. Росії [35] < *Теребило* + суфікс належності -ов ~ апелятивом *теребило [див.].

Блр. *Теребенюк* – сучасне прізвище [22, 320] < *Теребен + суфікс -ок < *Тереб* ~ апелятивом *тереб* [див.].

Укр. *Теребейчик* [20, 16]. Похідне утворення з формантом -ик від особової назви *Теребейко < *Теребей* < *Тереб* ~ апелятивом *тереб*.

Укр. *Теребецький* – сучасне прізвище емігранта в США [43, 396]. Відтопонімічний дериват на -цьк-ий від ойконіма *Теребець (-к-а, -к-е).

Рос. *Теребилов* [35]. Прізвище мотивоване вихідним антропонімом *Теребик, оформленим суфіксом присвійності -ов.

Рос. *Теребиленков* [35] < *Теребленок / *Теребленко + суфікс належності -ов < **Тереблен(-ий)* < **Теребло(-а)* < *Тереб* ~ апелятивом *тереб*.

Рос. *Теребинин* – сучасне прізвище в Бологовському р-ні Тверської обл. Росії [35]. Похідне утворення з формантом належності -ин від вихідного антропоніма **Теребин(-а)* < *Тереб* ~ апелятивом *тереб*.

Блр. *Теребинкин* [22, 418]. Дериват на -ин від антропоніма *Теребинка < **Теребин(-а)* < **Тереб(-а)* ~ апелятивом *тереб*.

Укр. *Теребоцук* – сучасне прізвище на Волині [10, 55]. Похідне утворення з суфіксом -ук від потенційної особової назви *Теребошець < **Теребох(-и)* < *Тереб* ~ апелятивом *тереб*.

Рос. *Требушиников* – прізвище, зафіксоване у Весьєгонському р-ні Тверської обл. Росії [35]. Похідне утворення з суфіксом належності -ов від антропоніма *Требушиник < *Требушиний < *Требуш < *Треб* / *Тереб* ~ апелятивом *тереб*.

Утроба

Блр. *Утробин* [22, 302], рос. *Утробин* [6] – сучасні прізвища. Антропонім мотивований ОН *Утроба + суфікс належності -ин. Вихідну назву *Утроба розглядаємо як лексико-семантичне утворення від відпо-

відного апелятива *утрѡба* ‘утроба, живїт’ [33, 4, 366], ‘внутрішня частина живота тіла людини або тварини’, ‘живїт, черевѡ взагалї’ [34, X, 523] і под. < псл. *otroba [4, 6, 52].

Черевѡ

Рос. *Черевако* – сучасне прїзвище [6] < ОН **Черевѡ(-а)* + суфікс *-к-ѡ* < ~ апелятивом укр. *чѣрево* ‘живїт; великий живїт’ [34, XI, 303] < псл. *červo [4, 6, 300 – 301].

Укр. Кузма *Черевань*, 1649 р. – назва реєстового козака, засвідчена в списках Корчївської сотні Корсунського полку [29, 147], *Черевань* [37, 18], рос. *Черевань* [6] і под. Прїзвище *Черевань*, на нашу думку, лексико-семантичного утворення від апелятива *черевань*, пор., наприклад, укр. *черевань* ‘людина з великим животом’ [33, 4, 454], ‘надто гладка людина’ [34, XI, 302] і под.

Укр. Савька *Череванєвъ*, 1649 р. – антропонїм, зафіксований у козацькому списку Корчївської сотні Корсунського полку [29, 147], *Череванїв* – сучасне прїзвище емігранта в Австралїї [24, 15]. В основї наведених прїзвищ – ОН *Черевань* + посесивний суфікс *-їв* ~ апелятивом *черевань* [див.].

Рос. *Череванин* [6] < ОН *Черевань* + суфікс належності *-ин* < ~ апелятивом *черевань*.

Укр. *Череватий* – сучасне прїзвище на Івано-Франківщинї [39, 84]. Онїмізація і субстантивація прикметника укр. *череватий* ‘з великим животом, брюхатий’, ‘вагїтна’ [33, 4, 454], ‘який має дуже випуклі, круглясті боки; широкий і присадкуватий в основї’ [34, XI, 302].

Рос. *Череватов* [6] < ОН *Череват(-ий)* + суфікс посесивності *-ов* ~ прикметником *череватий*.

Укр. *Череватиюк* – сучасне прїзвище [28, 2, 1161]. Похідне утворення з формантом *-юк* від антропонїма *Череватий* ~ прикметником *череватий*.

Укр. *Череватенко*, ХІХ ст. [40, 47], рос. *Череватенко* [6]. Похідне утворення з суфіксом *-енк-ѡ* від ОН *Череват(-ий)* (буквально ‘син *Череватого*’), мотивованої, у свою чергу, прикметником укр. *череватий*.

Рос. *Череватенков* – сучасне прїзвище [6] < ОН *Череватенко* + суфікс посесивності *-ов* ‘син *Череватенка*’ < *Череват(-ий)* ~ прикметником *череватий*.

Рос. *Череваткин* [6] < ОН **Череватка(-ѡ)* + суфікс належності *-ин* < *Череват(-ий)* ~ прикметником *череватий*.

Укр. *Череваш* – сучасне прїзвище [28, 2, 1161]. Ю.К. Рєдько розглядав зазначений антропонїм як лексико-семантичне утворення від апелятива укр. *череваш* ‘черевань, людина з великим черевом’. Докладніше про це див.: [28, 2, 1161].

Укр. ґєдорь *Черєвко*, 1649 р. – прїзвище реєстрового козака, занесеного до реєстру Богацької сотні Прилуцького полку [29, 419], *Черєвко* (у Донецьк. обл.) [30, 115], пол. *Czerewko*, (парадигматичний варїант) *Czerewkiewicz* [44, II, 279] і под. Похідне утворення на *-к-ѡ* від ОН *Черевѡ ~ апелятивом *черевѡ*.

Укр. *Черевешка* – прізвище емігранта в США [43, 434]. Вочевидь, суфіксальний дериват на *-к-а* від антропонімоформи **Черевега* – особова назва з аугментативним формантом *-ег-а*. Стосовно структурних аналогів пор., наприклад, *Василéга, Здоровéга, Яковéга* тощо – прізвища [28, 1, 131, 397; 2, 1246].

Укр. *Безчеревний* – сучасне прізвище в Луганській обл. [8, 614]. На наш погляд, антропонім утворений у результаті онімізації прикметника **безчеревний*, який вказував на фізичну ознаку першоносія зазначеного прізвиська (= худий, захлялий чоловік).

Укр. *Череворіз* [17, 73]. Антропонім кваліфікуємо як лексикалізацію й онімізацію іменника *черев* та дієслова *різати* ‘чим-небудь, переважно гострим, розділяти щось на частини, подрібнювати або відокремлювати частину від цілого’, ‘ранити, убивати кого-небудь холодною зброєю’ і под. [34, VIII, 561–562].

Укр. *Черевченко* – прізвище в США [43, 434]. Суфіксальне утворення на *-енк-о* від особової назви *Черевко* буквально ‘син *Черевка*’ < **Черев* ~ апелятивом *черев*.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Проаналізований слов'янський антропонімний матеріал дає підстави зробити такі висновки:

1. Слов'янські антропоніми, в основі яких – одна з груп соматичної лексики (зокрема *брюхо, живіт, кендюх, пузо, пуп, тельбух, терєб, утроба* та *черев*) мають такі способи творення: суфіксальний (наприклад: укр. *Брухаль, Бруханський, Животко, Пузанько, Пузинець, Пузюк, Пузяк, Черевченко*; блр. *Кендюшенко*; рос. *Животов, Утробин*; пол. *Bruchal, Bruchowski, Żywotko* та ін.), лексико-семантичний (наприклад: д.-рус. Князь Федор *Брюхъ*; укр. Кузма *Черевань, ониско Телбух, 1649 р., Брюх, Брух, Живот, Пузо, Черевань*; пол. *Brucha, Żywot* і под.), основоскладання (наприклад: укр. Івань *Трипупенко, 1649 р., Болібрух, Валібрух, Галапуп, Голонуп, Драгопуп, Жовтобрюх, Телибрух, Череворіз*; рос. *Карануп, Кособрюхов*; пол. *Żółto brzuch* тощо).

2. Наведений перелік прізвищевих слов'янських назв із зазначеною соматичною лексикою в основі засвідчує генетичний зв'язок ономастики з діалектною апелятивною лексикою, прикладом чого може послугувати такий матеріал, як-от: укр. діал. *требух* (: укр. *Трєбух, Трибух, Трибуш, Требуха*, рос. *Теребухин, Требухіна*, жін. та ін.), зх.-волинськ. *терєбуха* (: укр. *Теребус, Теребуш* тощо), рос. діал. (в'ятськ.) *брухо* (: д.-рус. Князь Федор *Брюхъ*, укр. *Брюх, Брух* і под.).

3. Аналіз розглядуваних особових найменувань свідчить про те, що окремі з них досить давнього походження, на що вказують ідентичні або споріднені відповідники в інших слов'янських мовах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Архив Юго-Западной России, изд. Временною комиссиею для разбора древних актов [...]. Киев, 1859–1914. Ч. I–VIII.
2. Бухтияров В. Освободители. 1944–1999. Кривой Рог : Альманах «Саксагань», 1999. 248 с.

3. Гаврилів Б., Головатий М. «Сто років історії – сто років праці ...». Івано-Франківськ : Тіповіт, 2005. 154 с.
4. Етимологічний словник української мови : у 7 т. / [за ред. О. С. Мельничука]. Київ : Наук. думка, 1982–2012. Т. 1–6.
5. Желехівський Є., Недільський С. Малорусько-німецький словар. Львів : З друкарні товариства імені Шевченка, 1886. Т. 1–2.
6. Жертвы политического террора в СССР ULR: <http://lists.memo.ru/index1.htm>.
7. Заимов Й. Български именник. Издателство на българската академия на науките, 1988. 310 с.
8. Історія міст і сіл Української РСР : Луганська область / [ред. колегія : Ю. Ф. Пономаренко (голова), О. М. Бурлаков, Л. І. Алексєєва, В. К. Бакалов, Д. А. Вертиков та ін.]. Київ : Гол. ред. Української радянської енциклопедії, 1968. 940 с.
9. Історія міст і сіл Української РСР : Львівська область / [ред. колегія : В. Ю. Маланчук (голова редколегії), М. Я. Гнидюк, Б. К. Дудикевич та ін.]. Київ : Гол. ред. Української радянської енциклопедії АН УРСР, 1968. 980 с.
10. Книга пам'яті України : Волинська область : у 3 т. / [ред. колегія: П. В. Онищук, Б. Й. Заброварний, В. А. Наконечний та ін.]. Львів : Каменяр, 1995. Т. 1. 567 с.
11. Книга пам'яті України : Івано-Франківська область : у 3 т. / [ред. колегія: В. М. Скрипничук, М. І. Солошенко, П. М. Шевчук та ін.]. Львів : Каменяр, 2001. Т. 2. 758 с.
12. Книга памяти Украины : Кировоградская область / [глав. редколлегия: И. А. Герасимов (рук.), А. В. Коваль, Р. И. Вишневский, Ю. Д. Бедзык, М. Н. Влад и др.]. Кировоград : Государственное Центрально-Украинское издательство, 1995. Т. 1–5.
13. Книга пам'яті України : Хмельницька область : у 10 т. / [ред. І. О. Герасимов та ін.]. Хмельницький : Поділля, 1995. Т. 2. 765 с.
14. Книга памяти Украины : Черниговская область / [ред. И. В. Герасимов и др.]. Київ : Науч. ред. Гл. ред.-кол. Книги Памяти Украины при издательстве «Украинская энциклопедия» имени М. П. Бажана, 1995. Т. 1. 1101 с.
15. Книга скорботи України : Рівненська область : у 6 т. / [гол. ред. І. О. Герасимов]. Рівне : ППФ «Волинські обереги», 2003. Т. 2. 436 с.
16. Книга скорботи України : Харківська область / [гол. ред. колегії: І. О. Герасимов та ін.]. Харків : Обласна пошуково-видавнича наукова редакція «Книги Пам'яті України», 2005. Т. 2. 544 с.
17. Костюк М. Горстка сміху : монографія. Надвірна : Визволення, 2003. 76 с.
18. Кравченко Л. О. Прізвища Лубенщини : монографія. Київ : Факт, 2004. 198 с.
19. Літературна Хмельниччина 2002 року : бібліографічний покажчик / [укладач В. М. Борейко]. Хмельницький : Хмельницька обласна універсальна наукова бібліотека ім. М. Островського, 2005. 32 с.
20. Львівська наукова бібліотека імені Василя Стефаника НАН України : Покажчик видань бібліотеки та літератури про її діяльність (1981–2000 рр.) / [укладачі: Л. П. Квятковська, В. М. Мартинович]. Львів : Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника НАН України, 2004. 324 с.
21. Мельник В. Рогатинці в боротьбі за волю : монографія. Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2005. 834 с.
22. Памяць : Гісторыка-дакументальная хроніка Лоеўсага раёна / [рэд. калегія: Г. П. Пашкоў (гал. рэд.) і інш.]. Мінск : Беларуская Энцыклапедыя, 2000. 592 с.

23. Пошук загиблих в роки Великої Вітчизняної війни продовжується. Додаток № 2 до Книги Пам'яті України і Книги Скорботи України. Сумська область / [укладачі: Л. С. Глівенко, Л. М. Шевчук]. Суми : Видавничо-виробниче підприємство «Мрія-1», 2006. 36 с.
24. Радіон Ст. Словник українських прізвищ в Австралії. Мельбурн : Українська Могиллянсько-Мазепинська Академія Наук, 1981. 177 с.
25. Реабілітовані історією : Луганська область : у 3 кн. / [ред. колегія: В. В. Просін (голова), В. М. Голенко, В. В. Михайличенко та ін.]. Луганськ : ВАТ «Луганська обласна друкарня», 2004. Кн. 1. 736 с.
26. Редько Ю. К. Сучасні українські прізвища. Київ : Наук. думка, 1966. 216 с.
27. Редько Ю. К. Довідник українських прізвищ. Київ : Радянська школа, 1969. 256 с.
28. Редько Ю. Словник сучасних українських прізвищ. Львів : ТОВ «Простір-М», 2007. Т. 1–2.
29. Реєстр Війська Запорозького 1649 року : Транслітерація тексту / [підгот. до друку: О. В. Тодійчук (гол. упор.), В. В. Страшко, Р. І. Осташ та ін.]. Київ : Наук. думка, 1995. 592 с.
30. Ректор третього тисячоліття / автор-упоряд. В. Болгов. Київ : Болгов, 2004. Вип. III. 136 с.; іл.
31. Рівненщина : Новітня історія України / [автор-упор. В. Болгов]. Київ : ВАТ «Поліграфкнига», 2006. 352 с.
32. Свіча пам'яті. 60-річчю Перемоги над німецько-фашистськими загарбниками у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр. присвячується / [автор концепт. та упор. О. В. Векленко]. Кривий Ріг : Видавничий дім, 2005. Кн. 2. 544 с.
33. Словарь української мови / [упорядкував з додатком власного матеріалу Б. Д. Грінченко]. Київ : Наук. думка, 1907–1909. Т. 1–4.
34. Словник української мови / [гол. ред. І. К. Білодід]. Київ : Наук. думка, 1970–1980. Т. I–XI.
35. Тверская земля в военной истории России. Книга памяти. URL: <http://www.history.tver.ru>.
36. Телефонний довідник : Радехів 2003. Червоноград : Панорама, 2003. 120 с.
37. Україна в III тисячолітті. Хто є хто : Економіка, культура, наука. Київ та регіони / [автор-упоряд. В. Болгов]. Київ : АТ «Поліграфкнига», 2003–2004. Вип. V. 400 с.
38. Хто є хто в економіці, культурі, науці Києва : довідкове видання / [автори-упоряд.: В. В. Болгов, І. В. Болгов]. Київ : АТ «Київська книжкова фабрика», 2001. Т. III. 464 с.
39. Хто є хто на Івано-Франківщині : Видатні земляки : довідково-біографічне видання / [автор-упоряд. В. Болгов]. Київ : ВАТ «Поліграфкнига», 2003. Вип. II. 304 с.; фотоіл.
40. Черноморець В.О. Історія слободи Пісочинської. Харків : Константа, 2005. Кн. 1. 236 с.
41. Чучка П. Прізвища закарпатських українців : Історико-етимологічний словник. Львів : Світ, 2005. 704 с.
42. Этимологический словарь славянских языков : Праславянский лексический фонд / [под ред. О. Н. Трубачева и А. Ф. Журавлева]. Москва : Наука, 1974. Вып. 1.
43. Holutiak-Hallick S. P. Jr. Dictionary of Ukrainian Surnames in the United States / Jr. Stephen P. Holutiak-Hallick. Georgia : Slavic Onomastic Research Group, 1994. 493 s.

44. Słownik nazwisk współcześnie w Polsce używanych / [wyd. K. Rymut]. Kraków : PAN, 1992–1994. T. I–X.

REFERENCES

1. Archive of South-Western Russia, ed. Temporary commission for the analysis of ancient acts [...]. (1859–1914). Part I–VIII. Kyiv [in Ukrainian]
2. Bukhtiyarov, V. (1999). Liberators. 1944–1999. Krivoy Rog : Almanac «Saksagan» [in Russian]
3. Gavrilov, B., Holovaty, M. (2005). «One hundred years of history – a hundred years of work ...». Ivano-Frankivsk : Tipovit [in Ukrainian]
4. Melnychuk, O. S. (Ed.). (1982–2012). The etymological dictionary of the Ukrainian language : in 7 vol. Vol. 1–6. Kyiv : Naukova dumka [in Ukrainian]
5. Zhelekhovsky, Y., Nediisky, S. (Eds.). (1886). Malorus-German Dictionary: in 2 vol. Lviv : From the printing house of the society named after Shevchenko [in Ukrainian]
6. Victims of political terror in the USSR. ULR: <http://lists.memo.ru/index1.htm> (Accessed 15.11.2018)
7. Zaimov, Y. (1988). Bulgarian Name. Sofia : Publishing House of the Bulgarian Academy of Sciences [in Bulgaria]
8. Ponomarenko, Yu. F., Burlakov, O. M., Alekseyeva, L. I., Bakalov, V. K., Vertikov, D. A. and others. (Eds.). (1968). The history of the cities and villages of the Ukrainian SSR : Luhansk region. Kyiv : Goal. Ed. Ukrainian Soviet Encyclopedia [in Ukrainian]
9. Malanchuk, V. Yu., Hnidyuk, M. Ya., Dudikevich, B. K. and others. (Eds.). (1968). History of cities and villages of the Ukrainian SSR : Lviv region. Kyiv : Goal. Ed. Ukrainian Soviet Encyclopedia of the Academy of Sciences of the USSR [in Ukrainian]
10. Onyshchuk, P. V., Zabrovaryj, B. Ya., Concluding, V. A. (Eds.). (1995). Book of memory of Ukraine : Volyn region : in 3 vol. Vol. 1. Lviv : Kameniar [in Ukrainian]
11. Skrypnychuk, V. M., Soloshenko, M. I., Shevchuk, P. M. and others. (Eds.). (2001). The book of memory of Ukraine : Ivano-Frankivsk region : in 3 vol. Vol. 2. Lviv : Kamenyar [in Ukrainian]
12. Gerasimov, I. A., Koval, A. V., Vishnevsky, R. I., Bedzyk, Yu. D., Vlad, M. N. and others. (Eds.). (1995). Book of memory of Ukraine : Kirovograd region : in 5 vol. Kirovograd : State Central Ukrainian Publishing House [in Russian]
13. Gerasimov, I. O. and others. (Eds.). (1995). Book of memory of Ukraine : Khmelnyts'ky region : in 10 vol. Vol. 2. Khmelnyts'ky : Podillia [in Ukrainian]
14. Gerasimov, I. V. and others. (Eds.). (1995). Book of memory of Ukraine : Chernihiv region. Vol. 1. Kyiv : Nauch. ed. Ch. ed.-col. Books of the Memory of Ukraine under the publishing house «Ukrainian Encyclopedia» named after M. P. Bazhana [in Russian]
15. Gerasimov, I. O. (2003). Book of Sorrow of Ukraine : Rivne region : in 6 vol. Vol. 2. Rivne : PPF «Volyn'skie oberegi» [in Ukrainian]
16. Gerasimov, I. O. and others. (Eds.). (2005). Book of Sorrow of Ukraine : Kharkiv region. Vol. 2. Kharkiv : Regional search and publishing scientific edition «Books in memory of Ukraine» [in Ukrainian]
17. Kostiuk, M. A. (2003). Handful of Laughter : Monograph. Nadvirna : Vyzvolennia [in Ukrainian].
18. Kravchenko, L. O. (2004). Surnames of Lubenshchyna : Monograph. Kyiv : Fakt [in Ukrainian]

19. Boreyko, V. M. (Ed.). (2005). Literary Khmel'nytsky Region in 2002 : bibliographical index. Khmel'nytsky : Khmel'nytsky Oblast Universal Scientific Library M. Ostrovs'ky [in Ukrainian]
20. Kwiatkowska, L. P., Martynovich, V. M. (Eds.). (2004). Lviv Scientific Library named after Vasyl Stefanyk of the National Academy of Sciences of Ukraine : Index of publications of the library and literature on its activities (1981–2000). Lviv : Lviv Scientific Library named after. V. Stefanyk of the National Academy of Sciences of Ukraine [in Ukrainian]
21. Melnyk, V. (2005). Rogatintsi in the struggle for freedom : Monograph. Ivano-Frankivs'k : Nova Zoria [in Ukrainian]
22. Pashkov, G. P. (Ed.). (2000). Memory : Historical Documentary Chronicle Loev region. Minsk : Belarusian Encyclopedia [in Russian]
23. Gliyenko, L. S., Shevchuk, L. M. (Eds.). (2006). The search for the dead during the Great Patriotic War continues. Appendix № 2 to the Book of Memory of Ukraine and the Book of Sorrow of Ukraine. Sumy region. Sumy : Publishing-production enterprise «Mria-1» [in Ukrainian]
24. Radion, St. (1981). Dictionary of Ukrainian Surnames in Australia. Melbourne : Ukrainian Mohyla-Mazepa Academy of Sciences [in Ukrainian]
25. Prosin, V. V., Golenko, V. M., Mykhailychenko, V. V. and others. (Eds.). (2004). Rehabilitated by history : Lugansk region : in 3 vol. Vol. 3. Lugansk : OJSC «Lugansk Regional Printing House» [in Ukrainian]
26. Red'ko, Yu.K. (1966). Contemporary Ukrainian Surnames. Kyiv : Naukova dumka [in Ukrainian]
27. Red'ko, Yu.K. (1969). Directory of Ukrainian Surnames. Kyiv : Radians'ka shkola [in Ukrainian]
28. Red'ko, Yu. (2007). Dictionary of modern Ukrainian surnames. T. 1–2. Lviv : LLC «Prostir-M» [in Ukrainian]
29. Todiychuk, O. V., Strashko, V. V., Ostash, R. I. and others. (Eds.). (1995). Register of the Zaporozhian Army 1649 : Transliteration of the text. Kyiv : Naukova dumka [in Ukrainian]
30. Bolgov, V. (Ed.). (2004). Rector of the third millennium. Aug. III. Kyiv : Bolgov [in Ukrainian]
31. Bolgov, V. (Ed.). (2006). Rivne Region : The newest history of Ukraine. Kyiv : OJSC «Poligrafknyha» [in Ukrainian]
32. Veklenko, O. V. (Ed.). (2005). A candle of memory. The 60th anniversary of the Victory over the Nazi invaders in the Great Patriotic War of 1941–1945 is dedicated to. Aug. 2. Kryviy Rih : Vydavnychyy dim [in Ukrainian]
33. Hrinchenko, B. (Ed.). (1907–1909). Ukrainian Language Dictionary : in 4 vol. Kyiv : Naukova dumka [in Ukrainian]
34. Bilodid, I. K. (Ed.). Dictionary of the Ukrainian language: in 11 vol. (1970–1980). Kyiv : Naukova dumka [in Ukrainian]
35. Tver land in the military history of Russia. Memory book. ULR: <http://www.history.tver.ru> (Accessed 15.11.2018)
36. Telephone directory : Radekhiv. (2003). Chervonograd : Panorama [in Ukrainian]
37. Bilgov, V. (Ed.). (2003 – 2004). Ukraine in the 3rd millennium. Who is who : Economics, culture, science. Kyiv and regions. Aug. V. Kyiv : JSC «Poligrafknyha» [in Ukrainian]
38. Bolgov, V. V., Bolgov, I. V. (2001). Who is who in the economy, culture, science of Kiev : Reference edition. T. III. Kyiv : JSC «Kiev Book Factory» [in Ukrainian]

39. Bolgov, V. (2003). Who is who in Ivano-Frankivsk region : Famous fellow countrymen : reference biographical edition. Vip. II. Kyiv : OJSC «Polygraphbook» [in Ukrainian]
40. Chernomorets, V. O. (2005). The history of Pischynskaia settlement. Kn. 1. Kharkiv : Constanta [in Ukrainian]
41. Chuchka, P. (2005). The names of transcarpathian Ukrainians : Historical-etymological Dictionary. Lviv : Svit [in Ukrainian]
42. Trubachev, O. N., Zhuravlev, A. F. (Ed.). (1974). Etymological dictionary of the Slavic. Aug. 1. Moskow : Nauka [in Russian]
43. Holutiak-Hallick, S. P. Jr. (1994). Dictionary of Ukrainian Surnames in the United States. Georgia : Slavic Onomastic Research Group [in USA]
44. Rymut, K. (1992–1994). (Fd.). Dictionary of names currently used in Poland : in 10 vol. Krakow : PAN [in Poland]

TOWARDS THE SLAVONIC ANTHROPNOMY (BASED ON THE ONE OF THE SOMATIC LEXICS GROUP MATERIALS)

Vasyl YATSIY

candidate of philological sciences, researcher of the Department of History of the Ukrainian Language and Onomastics at the Institute of the Ukrainian language of the National Academy of Sciences of Ukraine (Ukraine, Kyiv).

E-mail: jatsiy@ukr.net

ORCID ID: 0000-0002-3691-2154

*Slavic anthroponimicon is distinguished from nouns in other languages because its composition consists of a huge number of different thematic groups and subgroups. The proposed scientific article clarified the peculiarities of the implementation of one of the groups of somatic vocabulary (in particular *брюхо, живіт, кендюх, пузо, пуп, тельбух, тереб, утроба* and *черево*) based on the recorded Slavic personal names. The article the common origin of personal names lexical and semantic analysis is made. Since any particular feature of each individual (primarily physiological) most often becomes visible, therefore with time it manifests itself and soon becomes its characteristic dominant feature of appearance throughout its life. That is why almost the largest group of onomasticon of a particular language is made up by personal names, that characterized the carrier person, carried information about his world perception, physiological features, etc., and therefore, as a rule, they became nicknames that were most often distributed and more known to society than the name of a particular person. The subject of the proposed research was the motivational connections, lexical-semantic features and the Slavic anthroponyms of the indicated group of somatic vocabulary. In accordance with the anthroponymic derivatives their motivational features are established, phonetic and grammatical modifications and word-formation models of anthroponym derivatives are researched. The current study on the Slavic surnames with the above-mentioned somatic vocabulary as its constituent proves genetic connection of onomastics with dialectal appellate vocabulary. Thanks to a multi-aspect study, it was possible to argue and confirm the well-known ideas that the onomastics of any territory are properly related to the language features of the respective region.*

Keywords: *onym, anthroponym, toponym, personal name, appellative, propria-
lization, onymization, derivate.*

Статтю подано до редколегії 12.12.2018.

*Статтю рекомендувала до друку доктор філологічних наук,
професор Марія Голянич.*